

'Foto' regio Drechtsteden- Gorinchem

Ten behoeve van de ontwikkeling van een Regio Deal propositie

15 MAART 2023

In deze 'foto' van de regio zetten we op een rij:

- Brede welvaart:
 - Afwegingscriterium bij toekenning Regio Deals
 - Toelichting op de 8 thema's van brede welvaart
 - Brede welvaart monitor: ontwikkeling op indicatoren per thema voor regio Drechtsteden-Gorinchem, afgezet tegen het Nederlands gemiddelde
- Regionale ambities, geordend naar brede welvaartthema
- Nationale opgaven: landelijke akkoorden en programma's waaraan regionaal invulling moet worden gegeven

Brede Welvaartsontwikkeling en maatschappelijke opgaven

Brede welvaart – afwegingscriterium Regio Deals

- Het doel van de Regio Deals is om als Rijk en regio samen de brede welvaart in een gebied te vergroten.
- Bij de selectie van de Regio Deals heeft het Rijk speciale aandacht voor regio's waar de brede welvaart onder druk staat.
- Voor de 4^e tranche van de Regio Deals gold het volgende afwegingscriterium t.a.v. brede welvaart. Wij gaan ervan uit dat dit ook voor tranche 5 zal gelden (NB: BZK verwacht in juni/juli 2023 de afwegingscriteria voor tranche 5 te publiceren).

Afwegingscriterium 'Opgave':

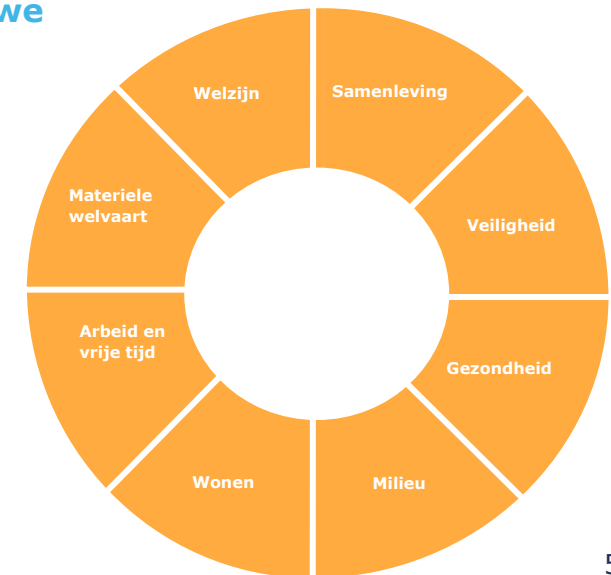
- A. De propositie schetst een breed beeld van de **huidige situatie in de regio** (bijvoorbeeld aan de hand van de regionale Monitor Brede Welvaart, en eventueel aangevuld met andere vergelijkbare bronnen).
- B. De propositie omvat een **regionaal streefbeeld**: de gewenste situatie in relatie tot brede welvaart waar regionale partijen naar toe willen werken. De gewenste situatie kan breder zijn dan de opgaven die in de beoogde Regio Deal worden geadresseerd. Regionale partijen wordt verzocht in hun propositie ook te benoemen welke instrumenten en/of fondsen zij voor deze of andere opgaven in hun regio (willen) inzetten.
- C. De propositie omschrijft de **regionale opgave** die met de beoogde Regio Deal aangepakt moet worden.
 - De regionale opgave en de urgentie daarvan zijn onderbouwd met (objectieve) bronnen (onderzoeken, rapporten, data over brede welvaart, etc.).
- D. Er is bij punt c. sprake van een **meervoudige opgave**.
 - De opgave kent een samenspel van brede welvaartaspecten gerelateerd aan: kwaliteit van leven, wonen en werken en gaat dus over meerdere beleidsdomeinen.
 - De verschillende elementen van de opgaven vormen samen een onlosmakelijk verbonden opgave die een enkel beleidsdomein overstijgt e/o waarbij het geheel meer is dan de som der delen.

Wat is brede welvaart?

Wat is brede welvaart?

Brede welvaart kan worden omschreven als het welzijn van inwoners in brede zin (vergelijkbaar met de Engelse term 'well-being'). Het betreft alles wat mensen van waarde vinden (PBL/SCP/CPB 2017). Wat van waarde is, wordt daarbij breed opgevat: het gaat bijvoorbeeld om het kunnen voorzien in het levensonderhoud, gezondheid, veiligheid, persoonlijke ontplooiing en sociale contacten, maar ook om zaken waar om ideologische redenen waarde aan wordt gehecht zoals het behoud van biodiversiteit of rechten voor groepen inwoners waar iemand zelf niet toebehoort. Ook is er bij brede welvaart oog voor hoe het huidige welzijn van inwoners van een land of regio samenhangt met het welzijn van mensen buiten de regio ('elders') en het toekomstig welzijn binnen en buiten de regio ('later'). Brede welvaart biedt dus een raamwerk, waarbij alle aspecten die belangrijk zijn voor het welzijn van mensen, zowel in het 'hier en nu' als 'elders' en 'later', in samenhang worden bekeken. Het formuleren van beleid dat brede welvaart wil bevorderen, gaat in wezen om het maken van afwegingen binnen dit raamwerk (voor een nadere toelichting zie Evenhuis et al. 2020).

- De CBS monitor regionale brede welvaart brengt op 8 thema's op een aantal indicatoren de kwaliteit van leven "hier en nu" in beeld. Daarnaast brengt de monitor het economisch, menselijk, natuurlijk en sociaal kapitaal van de regio in beeld: dit zijn de hulpbronnen die volgende generaties nodig hebben om een zelfde niveau van welvaart te kunnen bereiken als de huidige generatie (brede welvaart "later"). Ook aan deze dimensies wordt hetzelfde gewicht toegekend.
- Deze thema's en indicatoren hebben evenveel gewicht.
- Politiek gaat daarentegen juist over kiezen: **Op welke brede welvaartsontwikkeling zetten we (extra) in?** In deze keuze zijn we wel begrenst door wat sowieso moet (bijv. vanuit EU richtlijnen).

Brede welvaart: beschrijving 8 thema's

Overzicht brede welvaartontwikkeling COROP-regio Zuidoost-Zuid Holland (hier en nu)

In onderstaande tabel wordt de relatieve positie op de brede welvaartindex aangegeven van COROP-regio Zuidoost-Zuid Holland (de Drechtstedengemeenten, Gorinchem en Molenlanden) ten opzichte van de andere COROP-regio's (40). We geven alleen de indicatoren weer waarop de regio in het **hoogste kwartiel** (dus de **beste 25%**) scoort.

NB: voor de indicatoren op het thema Veiligheid zijn voor deze COROP-regio geen data beschikbaar.

Thema	Indicator	Positie (uit 40)	Jaar	Trend	%
Wonen	Afstand tot basisschool	Gedeeld 3 ^e – 8 ^e	2021	-	Hoogste 7,5-20%
Samenleving	Contact met familie, vrienden of buren	9 ^e	2021	-	Hoogste 22,5%
Milieu	Kwaliteit van zwemwater binnenwateren	Gedeeld 1 ^e – 26 ^e	2021	-	Hoogste 0-65%

Uit de tabel blijkt dat COROP-regio Zuidoost-Zuid Holland slechts op een klein aantal brede welvaart-indicatoren relatief hoog scoort.

Overzicht brede welvaartontwikkeling COROP-regio Zuidoost-Zuid Holland (hier en nu) (II)

In onderstaande tabel wordt de relatieve positie op de brede welvaartindex aangegeven van COROP-regio Zuidoost-Zuid Holland (de Drechtstedengemeenten, Gorinchem en Molenlanden) ten opzichte van de andere COROP-regio's (40). We geven alleen de indicatoren weer waarop de regio in het **laagste kwartiel** (dus de **laagste 25%**) scoort.

NB: voor de indicatoren op het thema Veiligheid zijn voor deze COROP-regio geen data beschikbaar.

Thema	Indicator	Positie (uit 40)	Jaar	Trend	%
Gezondheid	Overgewicht	33 ^e	2020	-	Laagste 20%
Arbeid en vrije tijd	Hoogopgeleide bevolking	33 ^e – gedeeld met 1 regio	2021	Verbetert	Laagste 20%
	Tevredenheid met reistijd van en naar het werk	33 ^e – gedeeld met 1 regio	2021	-	Laagste 20%
Wonen	Tevredenheid met woning	32 ^e	2021	-	Laagste 22,5%
	Afstand tot sportterrein	Gedeeld 26 ^e – 36 ^e	2017	-	Laagste 10-35%
Samenleving	Vertrouwen in instituties	32 ^e	2021	Verslechtert	Laagste 22,5%
	Vertrouwen in anderen	35 ^e	2021	Verslechtert	Laagste 15%
Milieu	Natuurgebied per inwoner	34 ^e - gedeeld met 1 regio	2017	-	Laagste 17,5%
	Emissies van fijnstof naar lucht	35 ^e	2020	-	Laagste 15%
	Natuur- en bosgebieden	32 ^e	2017	-	Laagste 22,5%

Overzicht brede welvaartontwikkeling COROP-regio Zuidoost-Zuid-Holland – later

In onderstaande tabel wordt de relatieve positie op de brede welvaartindex “later” aangegeven van COROP-regio Zuidoost-Zuid Holland (de Drechtstedengemeenten, Gorinchem en Molenlanden) ten opzichte van de andere COROP-regio’s. Het betreft de hulpbronnen die volgende generaties nodig hebben om een zelfde niveau van welvaart te kunnen bereiken als de huidige generatie. De indicatoren die scoren in het hoogste kwartiel (dus de beste 25%) zijn groen gekleurd; die in het laagste kwartiel (dus de laagste 25%) zijn rood gekleurd.

NB: voor de indicatoren op het thema sociaal kapitaal en enkele indicatoren op het thema natuurlijk kapitaal zijn voor deze COROP-regio geen data beschikbaar.

Thema	Indicator	Positie (uit 40)	Jaar	Trend
Economisch kapitaal	Gemiddelde schuld per huishouden	22 ^e	2021	Verslechtert
	Mediaan vermogen van huishoudens	26 ^e	2021	Verbeterd
Menselijk kapitaal	Arbeidsduur per week	4 ^e	2020	-
	Hoogopgeleide bevolking	33 ^e – gedeeld met 1 regio	2021	Verbeterd
	Ervaren gezondheid	25 ^e	2020	-
Natuurlijk kapitaal	Natuur- en bosgebieden	32 ^e	2017	Verslechtert
	Emissies van fijnstof	35 ^e	2020	Verslechtert
	Groen-blauwe ruimte, excl. reguliere landbouw	33 ^e	2021	Verslechtert
	Bebouwd terrein	27 ^e	2017	-

1. Welzijn – Analyse brede welvaart

Welzijn

	Tevredenheid met het leven (%)*		Tevredenheid met vrije tijd (%)*	
	2015	2020	2015	2020
Nederland	84,72	85,58	75,51	77,65
Drechtsteden- Gorinchem	84,30	86,00	75,28	77,43

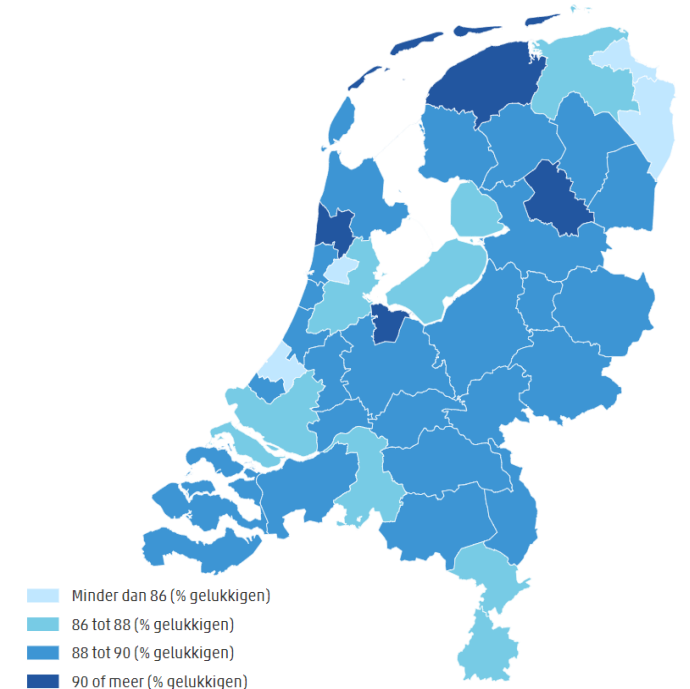
Legenda: verbetering – verslechtering

Op het gebied van welzijn scoort de regio Drechtsteden-Gorinchem redelijk in lijn met het landelijk gemiddelde: de score voor **tevredenheid met het leven** ligt net iets boven het landelijk gemiddelde, terwijl de score voor **tevredenheid met vrije tijd** net iets onder het landelijk gemiddelde ligt.

Binnen de regio zijn er wel verschillen te zien: de gemeenten Dordrecht, Hendrik-Ido-Ambacht en Papendrecht scoren relatief hoog op 'tevredenheid met het leven'; Zwijndrecht scoort op deze indicator relatief laag. Op 'tevredenheid met vrije tijd' scoren Papendrecht en Hendrik-Ido-Ambacht wederom het best. Zwijndrecht en Gorinchem scoren relatief laag op deze indicator.

**Voor deze brede welvaartsindicatoren zijn geen data beschikbaar voor Alblasterdam en Hardinxveld-Giessendam.*

Geluksbeleving naar COROP-gebied

De **geluksbeleving** in de COROP-regio Zuidoost-Zuid-Holland ligt iets boven het landelijk gemiddelde: 88,9% van de inwoners geeft aan gelukkig te zijn. Dit is ruim hoger dan de laagste score van 84,3% in Oost-Groningen/Delfzijl en iets lager dan de hoogste score van 90,8% in de Gooi en Vechtstreek.

1. Welzijn - Analyse ambities van de regio

Drechtsteden: Groeiagenda 2030 en Regionale Visie Sociaal Domein

- Langere verblijfsduur en meer bestedingen (toeristische) bezoekers binnenstad Dordrecht
- Ontwikkeling naar werk, vanuit de visie dat werk bijdraagt aan geluk

Regiodeal Drechtsteden-Gorinchem

- Verbetering van ruimtelijke inrichting om te wonen én recreëren aan het water: verschuiven van bedrijfslocaties om o.a. natuurbeleving (toegankelijkheid, verblijfskwaliteit aan de oevers te vergroten, een regionaal waterbusnetwerk te realiseren, Werelderfgoed Kinderdijk beter bereikbaar te maken en een kleurrijk stedelijk gebied nabij Gorinchem te realiseren.

Gemene deler op schaalniveau ZHZ (Economisch Netwerk ZHZ)

- Opgaven in de sector recreatie & toerisme zijn opgaven voor de hele regio ZHZ.

2. Samenleving – Analyse brede welvaart

Samenleving	Contact met familie, vrienden of buren (%)*		Vertrouwen in anderen (%)*		Vertrouwen in instituties (%)*		Vrijwilligerswerk (%)*	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Nederland	73,86	71,82	59,78	62,81	56,97	68,99	50,28	45,28
Drechtsteden-Gorinchem	74,43	73,03	55,78	59,68	55,94	67,42	47,04	43,02

Legenda: – verbetering – verslechtering

In de regio Drechtsteden-Gorinchem is het **contact met familie, vrienden en buren** in de periode 2015-2020 afgenomen. Hiermee volgt de regio de trend die in Nederland is te zien. Inwoners van Hendrik-Ido-Ambacht en Papendrecht hadden veel contact met familie, vrienden of buren ten opzichte van de rest van de regio.

Het **vertrouwen in anderen** is de afgelopen jaren toegenomen in de regio Drechtsteden-Gorinchem. De regio scoort nog wel onder gemiddeld op deze indicator.

Het **vertrouwen in instituties** is tussen 2015 en 2020 landelijk en ook in de regio sterk toegenomen, al is het regionale gemiddelde lager dan het landelijk gemiddelde. Er is echter nog geen data beschikbaar voor 2021 en 2022. Gegeven de coronapandemie en verschillende landelijke crises vermoeden wij dat het vertrouwen in instituties is gedaald.

Het aantal mensen dat **vrijwilligerswerk** doet is in de periode van 2015-2020 afgenomen. Dit is in lijn met de landelijke trend. Sliedrecht scoort hoog op deze indicator, terwijl Dordrecht ruim onder het gemiddelde scoort.

Niet voor iedere gemeente is data beschikbaar voor deze bode welvaartsindicatoren:

- *Contact met familie, vrienden of buren: geen data beschikbaar voor Alblasserdam en Hardinxveld-Giessendam.*
- *Vertrouwen in anderen: geen data beschikbaar voor Alblasserdam, Hardinxveld-Giessendam, Sliedrecht en Zwijndrecht.*
- *Vertrouwen in instituties: geen data beschikbaar voor Alblasserdam, Hardinxveld-Giessendam en Sliedrecht.*
- *Vrijwilligerswerk: geen data beschikbaar voor Alblasserdam, Hardinxveld-Giessendam en Gorinchem.*

2. Samenleving – Analyse ambities van de regio

Regionale visie sociaal domein Drechtsteden

- Samen gaan we voor een inclusieve samenleving, waaraan iedereen kan deelnemen. Waarin iedereen het gevoel heeft erbij te horen, waardering krijgt en zich nuttig voelt.
- We moeten maatschappelijke prestaties leveren die een positief effect hebben voor de samenleving als geheel.

Gemene deler op schaalniveau ZHZ (Meerjarenplan Dienst Gezondheid & Jeugd 2019-2022)

- Zorgen voor een inclusieve samenleving: iedereen doet mee en vindt zijn plek.
- Specifieke ambities op het bestrijden van eenzaamheid, een dementie-vriendelijke samenleving zijn speerpunten.

Adviesteam Dynamische Oevers Smart Delta Drechtsteden:

- Cultuur verdient extra aandacht. In de combinatie met natuur en natuurontwikkelingen versterken zij elkaar.

3. Veiligheid– Analyse brede welvaart (I)

Veiligheid: brede welvaartindicator

Geregistreeerde
misdrifven per 1.000
inwoners

	2015	2020
Nederland	49,58	40,50
Drechtsteden- Gorinchem	44,00	37,88

Legenda: verbetering – verslechtering

Het aantal **geregistreeerde misdrifven** is in de regio Drechtsteden-Gorinchem in de periode 2015-2020 fors afgenomen, net als in de rest van Nederland. De regio scoort op deze indicator beter dan het landelijk gemiddelde. Alleen Dordrecht en Gorinchem scoren slechter dan het landelijk gemiddelde. Hardinxveld-Giessendam kende in 2020 het laagst aantal (nl. 25) geregistreeerde misdrifven per 1.000 inwoners van de regio.

Met betrekking tot de meest recente criminaliteitscijfers valt op dat de regio Drechtsteden-Gorinchem beter dan landelijk gemiddeld scoort op het gebied van relatief 'lichte' vergrijpen. Er vinden echter relatief veel 'zware' vergrijpen plaats in de regio. Zo werden 3,5 keer meer **overvallen** geregistreeerd dan landelijk gemiddeld en kwam **mensensmokkel** ruim 4 keer meer voor dan landelijk gemiddeld.

Op het gebied van **sociale veiligheid*** valt op dat de **criminaliteitscijfers** flink, en sterker dan landelijk gemiddeld, zijn gedaald t.o.v. indexjaar 2014. Op het gebied van **overlast** is echter nog geen vooruitgang te zien: de score is nog hetzelfde als in indexjaar 2014.

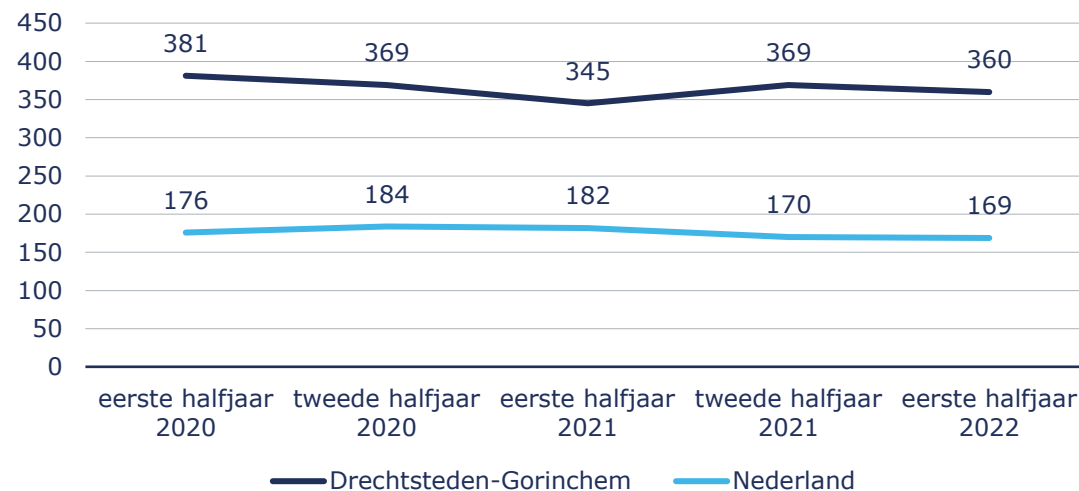
*Sociale (on)veiligheid wordt gevormd door criminaliteit, ondervonden overlast en onveiligheidsbeleving.

Veiligheid: aanvullende indicatoren per 10.000 inwoners

	Diefstal van brom-, Snor-, fietsen	Winkel- diefstal	Overval	Zeden- misdrifven	Verboden wapenbezit en -handel	Mensen- smokkel	Sociale Veiligheid, index criminaliteit	Sociale Veiligheid, index overlast
	Q4 2022	Q4 2022	Q4 2022	Q4 2022	Q4 2022	Q4 2022	2021	2021
Nederland	13,74	22,82	0,10	5,12	3,90	0,03	76	98
Drechtsteden- Gorinchem	8,56	20,46	0,35	6,93	5,39	0,13	62	100

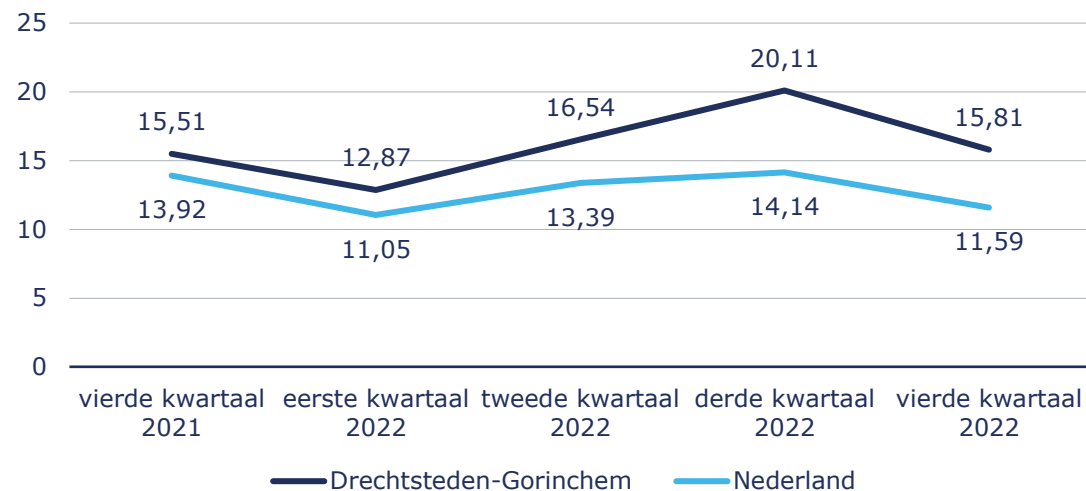
3. Veiligheid- Analyse brede welvaart (II)

Veilig Thuis-meldingen kindermishandeling / 100.000 inw.

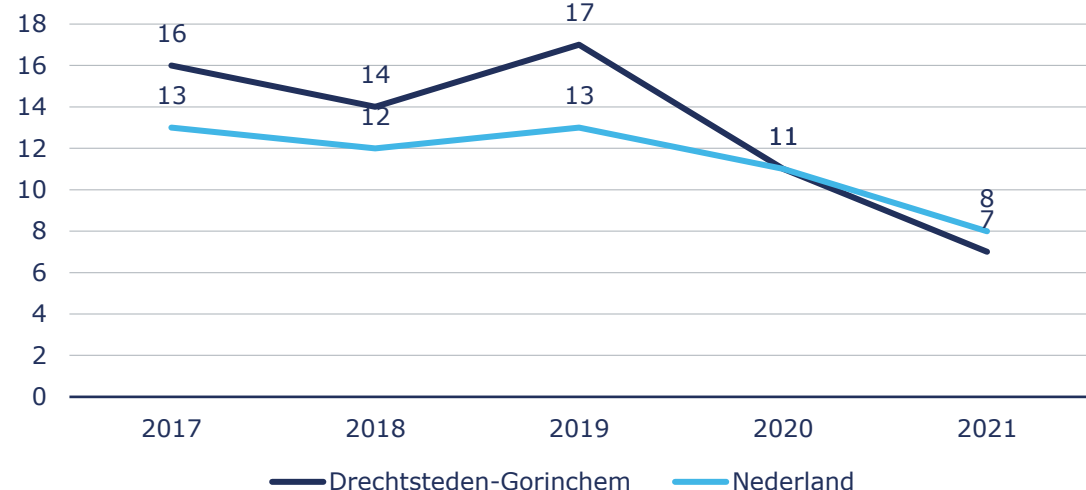

De veiligheidscijfers met betrekking tot **jeugd** in de regio Drechtsteden-Gorinchem zijn opvallend. Zo is het aantal **Veilig Thuis-meldingen van kindermishandeling** meer dan twee keer hoger dan het landelijk gemiddelde. Deze verhouding is de afgelopen jaren ongeveer gelijk gebleven. Ook op het aantal politieregistraties van **jeugdoverlast** scoort de regio Drechtsteden-Gorinchem slechter dan het landelijk gemiddelde. Het verschil met het landelijk gemiddelde neemt toe op deze indicator. Desalniettemin neemt het aantal **verwijzingen naar Bureau Halt** af. Waar in 2019 nog 17 op de 1.000 jongeren een verwijzing naar Bureau Halt kreeg, was dit in 2021 nog maar 7 op de 1.000 jongeren. De regio duikt hiermee onder het dalende landelijke gemiddelde.

Politieregistraties overlast jeugd / 10.000 inw.

Verwijzingen Halt / 1.000 jongeren

3. Veiligheid – Analyse ambities van de regio

Drechtsteden – Groeiagenda 2030

- ‘Externe veiligheid’ waarborgen bij ontwikkeling goederenvervoer (goederenspoortunnel)
- Dordrecht (Opgave Veilige Stad): inzet op buurtpreventie (samenwerking politie-gemeente-burger)

Gemene deler op schaalniveau ZHZ – Veiligheidsregio Zuid Holland Zuid / Zorg- en Veiligheidshuis ZHZ

- Aandachtsgebieden o.a. technologische omgeving (verkeer, infrastructuur) en sociaal-maatschappelijke omgeving (tegengaan grof en extreem geweld)
- Deskundig adviseren op risico’s, o.a. door bovenregionaal samen te werken.
- Focus op personen met een (hoog) veiligheidsrisico als personen met ernstig verward gedrag (procesregie en samenwerking met RIEC)
- Verbinding met de omgeving: regionale jeugdnetwerken, sociale wijkteams voor preventieve inzet, intensiever onderzoek naar mensenhandel met RIEC

Gemene deler op schaalniveau ZHZ – DG&J Zuid-Holland Zuid

- Veilig opgroeien: uitvoering regionaal basispakket Veilig Thuis, met aandacht voor verbeterde ketensamenwerking tussen jeugd- en sociale wijkteams voor de aanpak van (kinder)mishandeling.
- Vitaal ouder worden: sociale veiligheid van ouderen en het voorkomen van ouderenmishandeling.
- Gezondheid en milieu: beperken van veiligheidsbedreigingen in de directe leefomgeving.

4. Gezondheid – Analyse score brede welvaart

Gezondheid: brede welvaart indicatoren

	Ervaren gezondheid		Overgewicht		Personen met een of meer langdurige ziekten of aandoeningen	
	2016	2020	2016	2020	2016	2020
Nederland	76,74%	79,61%	50,26%	50,92%	33,39%	32,47%
Drechtsteden-Gorinchem	76,60%	78,68%	51,24%	53,71%	31,88%	33,13%

Legenda: **verbetering** – **verslechtering**

De **ervaren gezondheid** is in de regio Drechtsteden-Gorinchem in de periode 2016-2020 toegenomen, maar ligt nog steeds onder het landelijk gemiddelde. Met name in Zwijndrecht, Dordrecht, Sliedrecht en Alblasserdam staat de ervaren gezondheid onder druk.

Het percentage inwoners met **overgewicht** neemt in de regio sneller toe dan het landelijk gemiddelde. Alleen de gemeenten Hendrik-Ido-Ambacht kent een lager percentage inwoners met overgewicht dan landelijk gemiddeld. Waar het aantal **personen met een of meer langdurige ziekten of aandoeningen** landelijk afneemt, neemt dit in de regio Drechtsteden-Gorinchem juist toe. Iedere gemeente, met uitzondering van Hardinxveld-Giessendam en Hendrik-Ido-Ambacht, scoort slechter dan het landelijk gemiddelde. Daar komt bij: de inwoners van de regio **bewegen vaker onvoldoende** en **gebruiken meer huisartsenzorg**.

Gezondheid: aanvullende indicatoren

	Beweegt voldoende	Gebruik huisartsenzorg
	2020	2021
Nederland	49,9%	76,3%
Drechtsteden-Gorinchem	44,8%	79,3%

4. Gezondheid – Analyse ambities van de regio

Drechtsteden (Regionale Visie Sociaal Domein – 2022, Groeiagenda 2030)

- Ontwikkelen naar werk: wie werkt, is geestelijk én lichamelijk een stuk gezonder dan wie niet werkt.
- Kwalitatief en doelmatig ondersteunen van kwetsbare groepen, inclusief het bevorderen van positieve gezondheid
- Groeiagenda: gezonde woongebieden om aantrekkelijkheid te vergroten, inzet op bereikbaarheid van het Gezondheidspark.

Gemene deler op schaalniveau ZHZ (DG&J ZHZ)

- Gezond en veilig opgroeien
- Vitaal ouder worden: gezondheid kwetsbare ouderen stimuleren
- Gezonde leefomgeving, incl. gezondheidsbevordering (uitnodigen tot bewegen).

5. Milieu – Analyse brede welvaart

Milieu: brede welvaartindicatoren

	Broeikasgasemissies per inwoner (ton)		Kwaliteit van zwemwater binnenwateren (schaal 1-4)*		Natuur- en bosgebieden (%)		Natuurgebied per inwoner (ha per 1.000)**	
	2015	2020	2015	2021	2015	2017	2015	2017
Nederland	11,90	10,95	3,74	3,64	14,88	14,98	77,38	78,53
Drechtsteden-Gorinchem	5,95	5,39	4	4	5,05	5,73	3,13	3,13

Legenda: **verbetering** – **verslechtering**

De score voor de brede welvaartindicator 'kwaliteit van zwemwater binnenwateren' is gebaseerd op de gemeenten Alblaserdam, Dordrecht en Hendrik-Ido-Ambacht.

**De definitie van natuur van het CBS omvat bossen (zowel beschermd bos als bijvoorbeeld productiebossen); open natuur zoals natuurlijke graslanden, heide en zandverstuivingen; de natte natuurgebieden, zoals veengebieden en moerassen; en duinen en strand. Agrarisch terrein valt niet onder natuur.

De **broeikasgasemissies per inwoner** in de regio zijn meer dan de helft lager dan landelijk gemiddeld. Met name in Hendrik-Ido-Ambacht en Papendrecht zijn de broeikasgasemissies laag. In Dordrecht zijn deze relatief hoog. De **kwaliteit van het binnenwateren** laat geen schommelingen zien en ligt iets boven het landelijk gemiddelde. De hoeveelheid **natuur- en bosgebieden**** en **natuurgebieden per inwoner**** liggen in de regio een stuk lager dan het landelijk gemiddelde. De gemeente Dordrecht scoort, vermoedelijk vanwege de aanwezigheid van de Biesbosch, hoger dan de andere gemeenten, maar nog altijd ruim onder het landelijk gemiddelde.

5. Milieu – Analyse brede welvaart (II)

Milieu: aanvullende indicatoren

	Particuliere zonne-energie (gem. watt per woning)		Oppervlakte groen	Blootstelling stikstofdioxide (µg/m ³)	Blootstelling fijnstof (µg/m ³)
	2015	2019	2021	2021	2021
Nederland	166,38	529,18	46,8%	14,2	16,4
Drechtsteden-Gorinchem	85,00	275,00	35,5%	18,5	17,3

Veel van de data op [waarstaatjegemeente.nl](https://www.waarstaatjegemeente.nl) t.a.v. de energietransitie

5. Milieu – Analyse ambities van de regio

RES Drechtsteden:

- Opwekking duurzame elektriciteit (0,37 TWh, 1,1% bijdrage aan nationale opgave): in uitwerkingsgebieden Kijfhoek, A15-A16, westzijde en Betuwelijn.
- Nadruk op aanvulling van zonnepanelen op daken.
- Energiegebruik gebouwde omgeving met 20% reduceren in 2030, met nadruk op maatschappelijk vastgoed en bedrijfstvastgoed.

RES Alblasserwaard (relevant voor Gorinchem):

- Opwekking duurzame elektriciteit (0,32 TWh): zoeklocaties windenergie Avelingen en A15-oost, geen grootschalige zoekgebieden voor zonne-energie tot 2030.
- Aquathermie in waterrijk gebied, geothermie Gorinchem en ten westen Molenlanden, gebruik van restwarmte van industrie, waterpompen.
- Doel 2030: 20% energie bespaard + 35% van energiegebruik gebruiken uit hernieuwbare bronnen regio.

Adviesteam Dynamische Oevers Smart Delta Drechtsteden:

- Klimaatadaptatie: Met het oog op toenemende waterstanden, is het goed om door middel van ruimtelijke ontwikkeling meer robuustheid en veerkracht te ontwikkelen. Het is verstandig om zo veel mogelijk bestaande woonlocaties te verdichten. De nabij en relatief hoog gelegen oeverlocaties kunnen als “veilige havens” functioneren.

Gemene deler op schaalniveau ZHZ (Economisch Netwerk ZHZ):

- Verduurzaming bedrijventerreinen
- Nb. RES'en overlappen in de keuze voor de opwek van zonne-energie binnen de gebouwde omgeving.

6. Wonen – Analyse brede welvaart (I)

Wonen: brede welvaartsindicatoren

	Afstand tot basisschool (km)		Afstand tot café ed. (km)	
	2015	2021	2015	2021
Nederland	0,74	0,79	1,23	1,55
Drechtsteden-Gorinchem	0,58	0,61	1,29	1,30

Legenda: verbetering – verslechtering

De **afstand tot een basisschool** is in de regio Drechtsteden-Gorinchem licht toegenomen, maar ligt ruim onder het landelijk gemiddelde. De **afstand tot café ed.** is in de regio vrijwel gelijk gebleven, terwijl deze gemiddeld genomen ruim is gestegen.

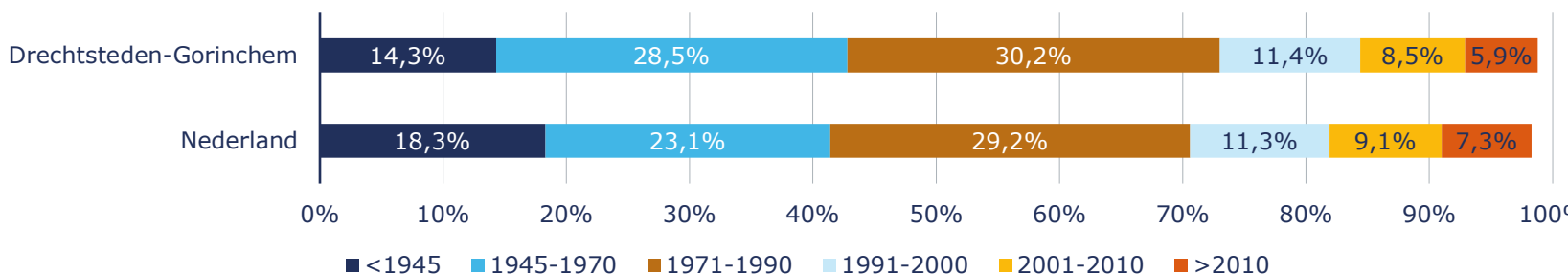
De **gemiddelde adressendichtheid** is in de regio erg hoog. Zowel de **gemiddelde oppervlakte van woningen** als het **percentage kopers uit de eigen gemeente** liggen dan weer een stuk lager dan landelijk gemiddeld. De **gemiddelde huizenprijs** is ruim lager dan het landelijk gemiddelde. Dit verschil is in de periode 2015-2020 toegenomen, ondanks dat de huizenprijzen in de regio flink zijn gestegen.

Wonen: aanvullende indicatoren

	Gem. aantal adressen per km ²	Gem. opp. Woningen (m ²)	Kopers uit eigen gemeente	Gemiddelde huizenprijs (€)	
	2021	2023	2022	2015	2020
Nederland	1.162	114	59,3%	230.565	335.849
Drechtsteden-Gorinchem	1.772	106	49%	202.440	287.936

6. Wonen – Analyse brede welvaart (II)

Woningen naar bouwjaar

Energielabel woningen (2022)

Drechtsteden-Gorinchem

Nederland

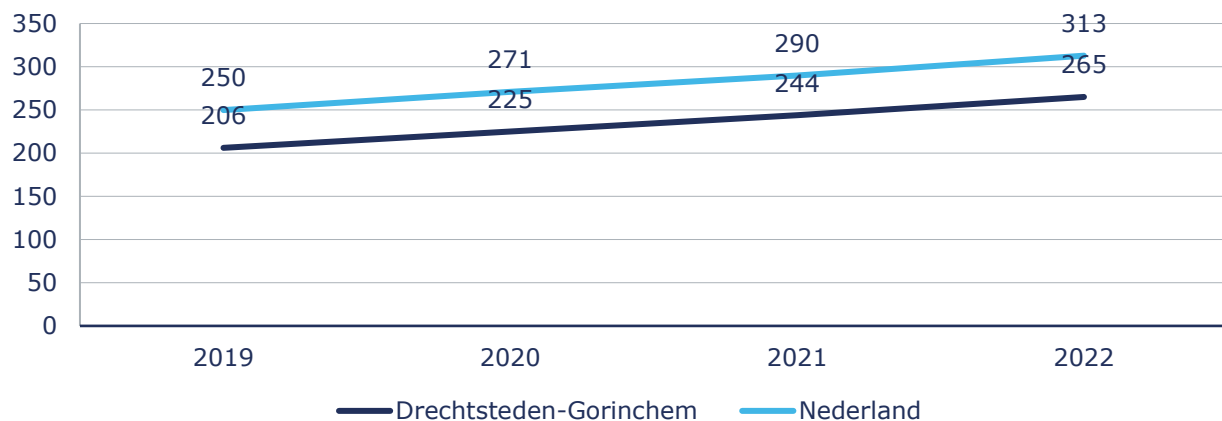

0% 20% 40% 60% 80% 100%

● A++ ● A+ ● A ● B ● C ● D ● E ● F ● G

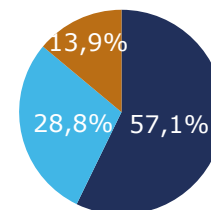
De **gemiddelde WOZ-waarde van woningen** ligt in de regio lager dan het landelijk gemiddelde, maar volgt wel de landelijke trend. De regio kent relatief veel woningen uit de periode **1945-1990** en relatief weinig heel **oude** of heel **nieuwe** woningen. Deze hebben vaker dan landelijk gemiddeld een energielabel C of lager. Verder heeft de regio iets meer **koop- en corporatie-huurwoningen**, maar minder woningen in de **overige huur** dan landelijk gemiddeld.

Gemiddelde WOZ-waarde woningen (x €1.000)

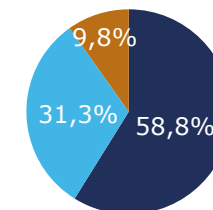

Woningen naar eigendom (2021)

Nederland

Drechtsteden-Gorinchem

■ Koop ■ Corporatiehuur ■ Overige huur

6. Wonen – Analyse ambities van de regio

Drechtsteden: Woonvisie 2017-2030, Groeiagenda 2030, Groeiagenda Zuid-Holland

- Sociaaleconomisch blijven de Drechtsteden achter. Woningen in het hogere segment trekken hogere inkomens aan, en extra arbeidsplaatsen zijn een voorwaarde voor woningbouw.
- Bereikbaarheid staat onder druk: A15, A16 en N3 aandachtspunten
- 25.000 nieuwe woningen en bijpassende investeringen in voorzieningen die bijdragen aan een fijne woon- en leefomgeving.

Regiodeal Drechtsteden-Gorinchem

- Bedrijven (zware industrie aan de oevers) maken plaats voor herbestemming tot woningen.
- Bereikbaarheidsmaatregelen.

GR Alblasserwaard Regionaal Maatschappelijke Agenda 2021

- Gemeenschappelijke woningbouwplanning Gorinchem-Molenlanden op verzoek van Provincie Zuid-Holland nog gaande – Molenlanden 1460 woningen en Gorinchem 500.
- ‘Flexibele schil’ rondom de woningmarkt voor kortetermijn-verblijvers zoals starters, statushouders en arbeidsmigranten.

Gemene deler op schaalniveau ZHZ.

- Bij het aangaan van de woningopgave moet er samenhang zijn met maatregelen op het gebied van mobiliteit/bereikbaarheid, onderwijs, duurzaamheid en recreatie.

Adviesteam Dynamische Oevers Smart Delta Drechtsteden:

- De oevers lenen zich vanuit woonkwaliteit extreem goed voor verdichting. De Drechtsteden moeten zich richting op de oevers voor de woningbouwopgave en het polderlandschap niet verkrummen.
- De aanlegplaatsen van de waterbus zouden de entreepoorten moeten zijn tot de bedrijven, de aanliggende gemeenten en de natuur. Meer specifiek vormgegeven en aangevuld met een programma om meer te zijn dan een opstappunt, kunnen de verschillende locaties elkaar versterken.

7. Arbeid en vrije tijd – Analyse brede welvaart

Zowel de **bruto** als de **netto arbeidsparticipatie** is in de regio Drechtsteden-Gorinchem in de periode 2015 tot 2021 sneller dan landelijk gemiddeld toegenomen. De regio scoort op deze indicatoren iets boven het landelijk gemiddelde. Het aantal **hoogopgeleiden** laat een sterke stijging zien, maar ligt ruim onder het landelijk gemiddelde. Het percentage hoogopgeleiden neemt tevens niet zo snel toe als landelijk gemiddeld. De **tevredenheid met reistijd van en naar het werk** is in de regio Drechtsteden-Gorinchem ook licht toegenomen, maar ligt onder het landelijk gemiddelde. De **werkloosheid** is in de regio in vijf jaar tijd flink gedaald. Waar de regio in 2015 nog iets beter scoorde dan het landelijk gemiddelde, scoorde het in 2021 net iets minder dan het landelijk gemiddelde. Het relatieve **aantal banen** in de regio ligt net iets onder het landelijk gemiddelde, net zoals het relatieve **aantal personen met een bijstandsuitkering**. De regio kent iets meer **huishoudens met een bijstandsuitkering** dan het landelijk gemiddelde.

* De score op deze brede welvaartsindicator voor de regio Drechtsteden-Gorinchem is alleen gebaseerd op data van de gemeenten Dordrecht en Zwijndrecht.

Arbeid en Vrije tijd: brede welvaartindicatoren

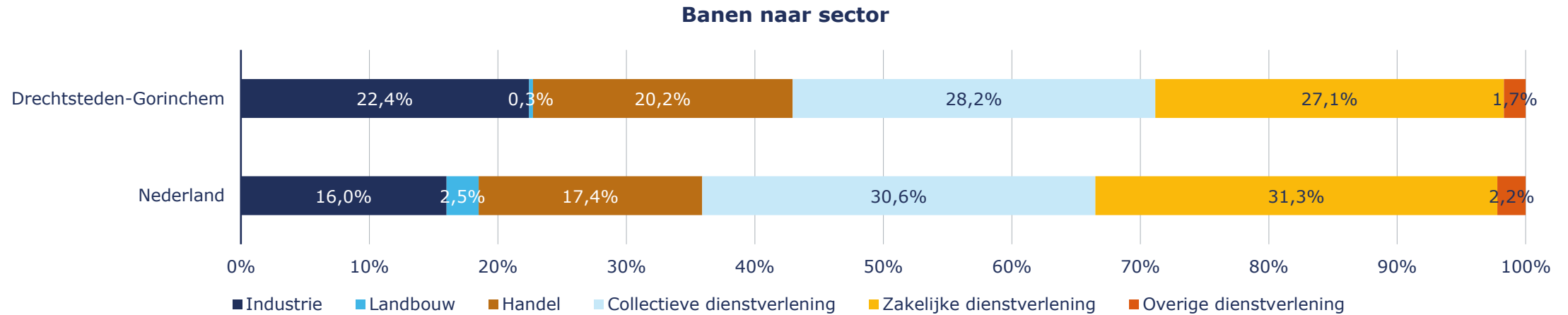
	Bruto arbeidsparticipatie (%)		Netto arbeidsparticipatie (%)		Hoogopgeleide bevolking (%)		Tevredenheid met reistijd van en naar het werk (%)*		Werkloosheid (%)	
	2015	2021	2015	2021	2015	2021	2015	2021	2015	2021
Nederland	72,38	73,68	67,28	71,06	25,17	28,78	83,38	85,06	7,07	3,56
Drechtsteden-Gorinchem	72,95	74,96	67,99	72,13	20,84	23,93	83,20	83,60	6,81	3,80

Legenda: verbetering – verslechtering

Arbeid en Vrije tijd: aanvullende indicatoren

	Aantal banen per 1.000 inw.	Personen met bijstandsuitkering per 10.000 inw.	Huishoudens met bijstandsuitkering (%)
	2021	2021	Sept. 2022
Nederland	686	431	4,8
Drechtsteden-Gorinchem	657	396	5,1

7. Arbeid en vrije tijd – Analyse brede welvaart (II)

Relatief veel mensen in de regio Drechtsteden-Gorinchem werken in de **industriële sector**. Deze sector is in de regio 1,4 keer groter dan landelijk gemiddeld. Alhoewel de **collectieve dienstverlening** in de regio voor de meeste banen zorgt, is deze kleiner dan landelijk gemiddeld. De **zakelijke dienstverlening** biedt ruim een kwart van de banen in de regio, maar is toch ruim 4 procentpunten kleiner dan landelijk gemiddeld. Ook het percentage banen in de **overige dienstverlenende sector** is klein dan landelijk gemiddeld. De sector **handel** is in de regio weer een stuk groter dan landelijk gemiddeld. De **landbouwsector** is, vergeleken met het landelijk gemiddelde, erg klein in de regio.

7. Arbeid & vrije tijd – Analyse ambities van de regio

Drechtsteden arbeidsmarktregio, Groeiagenda Drechtsteden 2030, Groeiagenda ZH

- 30.000 extra arbeidsplaatsen, o.a. door nieuwe bedrijven naar de regio te halen en te investeren in goed opgeleide mensen die aan de vraag van het bedrijfsleven kunnen voldoen.
- Inzet op de ontwikkeling van kansrijke sectoren: ICT/zakelijke dienstverlening (7.000 extra arbeidsplaatsen), logistiek (8.000 extra arbeidsplaatsen), technische en maritieme sector en de zorgsector (6.000 arbeidsplaatsen).
- Mismatches op de arbeidsmarkt vooral beperken voor inwoners met een uitkering en/of beperking.

Regiodeal Drechtsteden-Gorinchem:

- Vitalere arbeidsmarkt, door het onderwijs beter te laten aansluiten op de arbeidsmarkt: faciliteren van een breder aanbod in omscholing, hoger onderwijs en stageplekken.

GR Alblasserwaard (Regionale Maatschappelijke Agenda) / Arbeidsmarksregio Gorinchem

- Crisisdienstverlening voortkomend uit Corona
- Dienstverlening aan bedrijven om vraag en aanbod te matchen in een krappe arbeidsmarkt en veranderende economische omstandigheden.
- Een leven lang ontwikkelen: iedereen een startkwalificatie op de arbeidsmarkt.
- Werknemersdienstverlening: het activeren en langdurige uitkeringsontvangers en het ontwikkelen van deze doelgroep richting werk of vrijwilligerswerk.

Gemene deler op schaalniveau ZHZ.

- Bevorderen van aansluiting tussen de (verschillende) onderwijsmogelijkheden in de regio: onderling, én op de vraag binnen de arbeidsmarkt.

7. Arbeid & vrije tijd – Analyse ambities van de regio

Speerpuntenboekje Drechtsteden: Vanuit ondernemerschap actief verbinden, vernieuwen en versterken:

1. Innovatie is de eerste van vijf speerpunten in de Drechtsteden. Er wordt ingezet op de invalshoeken Tech en Zorg.
2. Het tweede speerpunt is human capital. Het belang hiervan is al ook bevestigd in de huidige Regio Deal, waarin voor dit doel financiële middelen beschikbaar zijn gesteld.
3. Het leef- en vestigingsklimaat is het derde speerpunt. Dit sluit aan op de gezamenlijke ambitie van de gemeente Dordrecht en de Dordrechtse Ondernemersvereniging: Dordrecht in de top 5 van de 'MKB-vriendelijkste gemeente van Nederland'.
4. Het vierde speerpunt waar de Drechtsteden op inzetten is de energietransitie.
5. PFAS en Stikstof vormen het vijfde speerpunt.

Adviesteam Dynamische Oevers Smart Delta Drechtsteden:

- Veel oevers blijven een belangrijke plek voor bedrijvigheid en werken. Het is van belang om stevig in te zetten op hoogwaardige werkgelegenheid en innovatie. Het maken van maritieme clusters is daarvoor een kans.
- Koppelen, verbeteren en vergroten van het recreatief product, door het versterken van de relatie tussen de aanliggende gebieden en de oevers van de rivier. Zo is een groeispurt van het toerisme mogelijk. Het versterken van het fietspadennetwerk langs de oevers, met een bijbehorend fijnmazig watervoersnetwerk, is van belang. Een voorbeeld van een uitstekend recreatief product is de Sliedrechtse Biesbosch.
- Het kenmerkende karakter van de Drechtsoevers is meer dan het behouden waard en onderdeel van de transformatieopgave voor de oevers.

Bestuurlijke stuurgroep werken en economie:

- Focus op het bestaande: De clusters en ecosystemen die nodig zijn worden versterkt, optimaal ruimtegebruik en de Drechtsteden is de 'place to be' voor de slimme (maritieme) maakindustrie.
- Human capital: het behouden en versterken van human capital, versterken verbinding onderwijs en arbeidsmarkt, inzetten op toekomstbestendige beroepen en Leven Lang Ontwikkelen, stimuleren maatschappelijk betrokken ondernemen.
- Samenwerking: bundelen van de krachten van ondernemers-overheid-onderwijs op strategisch, tactisch en operationeel niveau, het hebben van een netwerk en het daarin samenwerken om (maatschappelijke) transitie aan te pakken vanuit economische kansen, het versterken van de innovatiekracht in de regio.

8. Materiële welvaart – Analyse brede welvaart

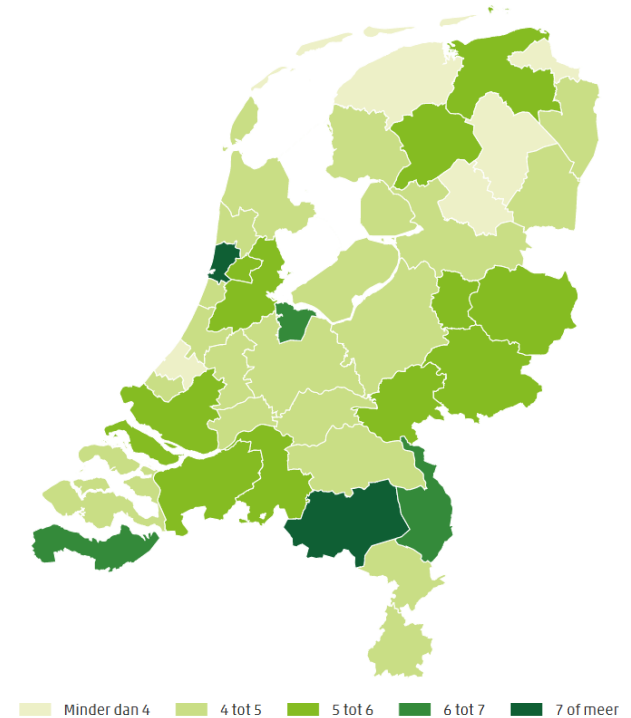
Materiële welvaart	Mediaan besteedbaar inkomen (€)*		BBP per inwoner (€)*	
	2015	2019	2015	2021
Nederland	32.500	36.500	40.733	49.099
Drechtsteden-Gorinchem	24.800	26.500	36.960	46.149

Legenda: verbetering – verslechtering

Het **mediaan besteedbaar inkomen** is in de periode 2015-2019 toegenomen, maar ligt zeer ruim onder het landelijk gemiddelde. Daarnaast is de groei ervan in de regio minder snel dan het landelijk gemiddelde. Ook het **BBP per inwoner** is lager dan landelijk gemiddeld, al is het in de periode 2015-2021 wel even snel toegenomen.

*De data voor deze brede welvaartsindicatoren is gebaseerd op de COROP-regio Zuidoost-Zuid-Holland (dus incl. Molenlanden).

BBP per COROP-regio (2021)

Het **BBP** is in 2021 in Nederland met gemiddeld 4,9% gestegen. In de COROP-regio Zuidoost-Zuid-Holland is het BBP in tussen 2020 en 2021 met 3,8% gestegen. In de periode 2015-2021 groeide het BBP in de regio relatief iets sneller dan het landelijk gemiddelde.

8. Materiele welvaart – Analyse ambities van de regio

Groeiagenda Zuid-Holland

- Systeeminterventies: € 24 miljard extra BBP, kennis en innovatie-ecosystemen (sleuteltechnologieën), maakindustrie en nieuwe waardeketens, energie-infrastructuur, mobiliteitstransitie, human capital.

Groeiagenda Drechtsteden

- Onder 'Goed werken': koppelen van regionale start-up milieus aan open innovatiemilieus, faciliteren van kansrijke startups, hoge waardering in de Top-5 MKB-vriendelijke gemeenten.

Regiodeal Drechtsteden-Gorinchem

- Innovatiekracht van de regio vergroten, met speerpunten manufacturing, duurzaam varen (scheepsbouw), deltatechnology en zorginnovatie.

Gemene deler op schaalniveau ZHZ (Economisch Netwerk ZHZ)

- Sectoren smart industry, bouw & installatie, zorg en recreatie & toerisme zijn belangrijk in de hele regio.
- Sub-regionale verschillen: o.a. landbouwsector (Molenlanden, Hoeksche Waard)

Landelijke ontwikkelingen die moeten landen in de regio

Landelijke opgaven met regionale impact

Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) [LNV, IenW, BZK]

Brede welvaartthema: milieu

- Gebiedsprogramma's met daarin gebiedsgerichte opgaven en maatregelen op voor natuur, stikstof, landbouw, water, bodem en klimaat.
- Transitiefonds Rijk: €24,3 miljard t/m 2035.
- Coördinatie bij provincies; de gemeenten uit regio Drechtsteden-Gorinchem vallen onder kerngebieden 'Zuid-Hollandse Delta' en 'Veenweiden'.

Regionale Woondeals [BZK]

Brede welvaartthema: wonen

- Rijk en provincie Zuid-Holland hebben afgesproken dat er 235.460 woningen bruto bij zullen komen tot 2030. hiervan is 2/3^e betaalbaar en wordt 1/3^e gebouwd door coöperaties.
- Coördinatie bij provincies; 1 regionale woondeal/realisatieagenda voor de regio Drechtsteden, Alblasserwaard, Hoeksche Waard en Goeree-Overflakkee.

Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid [BZK]

Brede welvaartthema's: veiligheid, welzijn, wonen

- 4 actielijnen: (1) zorgen voor integrale aanpak; (2) verbeteren slechte woningen en zorgen voor meer gemengde wijken; (3) ervoor zorgen dat meer mensen kunnen meedoen in de samenleving; (4) preventie jeugdcriminaliteit & vergroten weerbaarheid jongeren.
- 19 gemeenten met 20 stedelijke focusgebieden, waaronder Dordrecht-West.
- Uitvoering in (lokale) publiek-private allianties; het Rijk als partner.

Programma NOVEX [BZK]

Brede welvaartthema's: wonen

- Doel is om te komen tot een inrichtingsplan voor Nederland.
- Coördinatie bij provincies; de Zuidelijke Randstad, waaronder de Oude Lijn, is 1 van 16 NOVEX gebieden. Er ligt een verstedelijkingsakkoord met afspraken over 170.000 woningen langs de Oude Lijn.

Landelijke opgaven met regionale impact (II)

Nationaal Programma Regionale Energiestrategie [EZK]

Brede welvaartthema: milieu

- Doel: in 2030 ten minste 35 TWh aan grootschalige duurzame elektriciteit opwekken.
- Regionale afspraken per RES (in onze regio: RES Drechtsteden en RES Alblasserwaard); coördinatie bij nationaal programma.

Missiegedreven Topsectoren- en Innovatiebeleid [EZK]

Brede welvaarthema: materiele welvaart

- Maatschappelijke uitdagingen zijn vertaald naar 25 missies, waaraan innovaties een bijdrage kunnen leveren (en daarmee in aanmerking komen voor (Europese) financiering).
- Regionale Innovatiestrategie Drechtsteden sluit hierbij aan op de onderscheidende regionale sectoren (technologische) maakindustrie, maritiem, zorg en welzijn.

Nationaal Deltaprogramma [IenW]

Brede welvaartthema: milieu

- Aanpak waterveiligheid, zoetwater en ruimtelijke adaptatie.
- Regionale uitvoering, bij ons in het regionaal verband Rijnmond-Drechtsteden/Zoetwaterregio West-Nederland.
- Doelstelling voor onze regio is de verbinding tussen opgaven op het gebied van zoetwater en ruimtelijke adaptatie, met aandacht voor externe ontwikkelingen zoals woningbouw, de energietransitie, bodemdaling en natuurontwikkeling.

Voortijdig schoolverlaten en Van school naar werk [SZW, OCW]

Brede welvaartthema: arbeid en vrije tijd

- Tegengaan voortijdig schoolverlaten en bevorderen gelijke kansen voor jongeren op de arbeidsmarkt. Wetsvoorstel Van school naar werk is in ontwikkeling.
- 39 RMC (regionale meld- en coördinatiefunctie) regio's waarin gemeenten en scholen samenwerken. in onze regio is dat RMC Zuid-Holland-Zuid.

Landelijke opgaven met regionale impact (III)

Integraal zorgakkoord (IZA) [VWS]

Brede welvaartthema: gezondheid

- Akkoord tussen het Rijk, VNG, GGD's, zorgverzekeraars en een aantal andere partijen (beroepsverenigingen zorgverleners, patiënten federatie, zorgklinieken e.d.) met als doel de zorg voor de toekomst goed, toegankelijk en betaalbaar houden.
- Uitvoering van het akkoord in zorgkantorregio's; in onze regio Zorgkantoor Waardenland.

Gezond en actief leven akkoord (GALA) [VWS]

Brede welvaartthema: gezondheid

- Akkoord tussen Rijk, gemeenten, GGD's en zorgverzekeraars voor een gerichte lokale en regionale aanpak op het gebied van preventie, gezondheid en sociale basis.
- Domeinoverstijgende inzet vanuit regionale preventie-infrastructuur per 01-01-2025.

Nationaal Preventieakkoord [VWS]

Brede welvaartthema: gezondheid

- Akkoord tussen GGD GHOR en +70 partijen met als doel het terugdringen van roken, overgewicht en problematisch alcoholgebruik.
- Gemeenten formuleren een lokale of regionale aanpak voor de ambities uit het Nationaal Preventieakkoord.